УДК 94(477.8)»18/19»(092) + 316.7-053.9(477.8)»18/19»
DOI https://doi.org/10.32782/2663-5984.2026/2.34

Кушнір С. А.
https://orcid.org/0009-0008-5984-8897
Карпатський національний університет імені Василя Стефаника

МЕМУАРИ ЯК ДЖЕРЕЛО ДО ВИВЧЕННЯ ДОЗВІЛЛЯ УКРАЇНСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ МІСТ СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ (КІНЕЦЬ XIX – ПЕРША ТРЕТИНА XX СТ.)

Стаття присвячена комплексному аналізу мемуарів як важливого та багатошарового джерела для дослідження дозвілля українського міського населення Східної Галичини наприкінці XIX – у першій третині XX ст. У центрі уваги перебуває питання того, яким чином особові свідчення – щоденники, спогади, автобіографічні нариси, епістолярні тексти – фіксують повсякденні практики, культурні ініціативи та форми відпочинку, що формували соціокультурний простір українців у міському середовищі регіону. Мемуаристика розглядається не лише як описова форма репрезентації минулого, але як інструмент реконструкції ментальних карт, емоційних ландшафтів та індивідуальних стратегій самоідентифікації, які відбивали процеси модернізації, урбанізації та національного самоствердження.

Підкреслено, що кінець XIX – перша третина XX ст. були періодом інтенсивних соціальних трансформацій у Східній Галичині. Міста регіону – Львів, Станиславів, Тернопіль, Дрогобич, Коломия та інші – ставали осередками культурного життя, політичної активності, економічного розвитку та міжетнічної взаємодії. Українське населення, яке тривалий час перебувало в умовах соціальної маргіналізації, поступово виборювало місце у міському просторі, формуючи власні культурні інституції, освітні ініціативи, товариства та мережі дозвілля.

Мемуари дозволяють поєднати макроісторичний контекст із мікроісторичними свідченнями, реконструювати багатогранність культурних практик, простежити процеси модернізації та національного самоствердження. Мемуаристика відкриває можливість для глибшого розуміння того, як українці жили, відпочивали, взаємодіяли, творили культуру та формували власну ідентичність у міському середовищі кінця XIX – першої третини XX ст.

Таким чином, мемуари є ключем до розуміння соціокультурних процесів, які визначали розвиток українського міського суспільства Східної Галичини. Їх використання дозволяє дослідникам побачити історію «знизу», через призму повсякденності, емоцій, індивідуальних стратегій та культурних практик, що формували багатошарову картину дозвіллєвої культури.

Ключові слова: *мемуари, дозвілля, міське населення, Східна Галичина, історія повсякдення, культура.*

Постановка проблеми. Дослідження дозвілля міського населення Східної Галичини наприкінці XIX – у першій третині XX ст. є важливим завданням історичної науки, адже воно дозволяє відтворити соціокультурні процеси, що формували повсякденність та ідентичність українців у специфічних умовах модернізації й національного відродження. Мемуари як джерело дають можливість побачити не лише офіційні інституційні практики, а й індивідуальний досвід, що відображає багатогранність культурного життя. Проблема полягає у недостатньому використанні особових свідчень для реконструкції дозвіллєвої культури, що обмежує розуміння соціальної динаміки та міжособистісних комунікацій у міському середовищі. Її розв'язання має значення не лише для історичної антропології та історії повсякденності, а й для сучасних гуманітарних студій, які прагнуть осмислити механізми формування культурної ідентичності й соціальної інтеграції. Таким чином, постановка проблеми пов'язана з актуальними науковими завданнями – розширенням джерельної бази, поглибленням аналізу соціокультурних практик та інтеграцією суб'єктивного досвіду у загальну картину історичного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика використання мемуарів як джерела для вивчення повсякденного життя та дозвілля

© Кушнір С. А., 2026
Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

українського населення Галичини знайшла відображення у працях низки дослідників. Так, О. Дрогобицька [1] акцентувала увагу на можливостях мемуаристики для реконструкції побуту галицької інтелігенції, проте її дослідження зосереджене переважно на сільському середовищі, залишаючи поза увагою міські практики дозвілля. О. Ганусин [2–3] у своїх працях розглянула мемуари як джерело до вивчення шкільного повсякдення та життя інтелігенції, однак питання дозвілля міського населення в ширшому соціокультурному контексті залишилося недостатньо висвітленим. Р. Голик [4] проаналізував образ Львова у польській та українській мемуаристиці, показавши значення міста як культурного простору, проте його увага була зосереджена на репрезентації міського образу, а не на конкретних формах дозвілля.

Особливе місце у дослідженні проблеми займають праці Н. Любовець [5–8], яка системно розглянула еволюцію української мемуарної традиції від середньовіччя до першої третини XX ст., окресливши її значення для історії культури та повсякденності. У своїх статтях вона також запропонувала класифікацію мемуарів у контексті біографічного джерелознавства, що дозволяє визначити їхню специфіку як історичного джерела, а також дослідила особливості розвитку мемуаристики Галичини наприкінці XIX – першій третині XX ст., підкресливши її роль у формуванні колективної пам'яті. Крім того, дослідниця звернула увагу на використання спогадів у біографічних студіях, показавши їхню цінність для реконструкції індивідуального досвіду.

Н. Мисак [9] дослідила дозвілля української інтелігенції Львова на прикладі родини Івана Франка, що дозволило окреслити окремі аспекти культурного життя, але не охопило ширший спектр міських соціальних практик. Загальні аспекти проблеми нашого дослідження у своїх наукових публікаціях висвітлили В. Воронов [10], У. Єловських [11], Я. Калакура [12], О. Коляструк [13], С. Макарчук [14], А. Торопцева [15]. Таким чином, попередні дослідження заклали основу для розуміння ролі мемуарів у процесі відтворення історії повсякденності, проте залишили відкритим питання комплексного аналізу дозвіллєвої культури міського населення Східної Галичини. Саме ця невирішена частина проблеми визначає актуальність даної статті та її спрямованість на поєднання джерелознавчого й соціокультурного підходів.

Постановка завдання. Метою статті є окреслення ролі мемуарів як джерела для реконструкції дозвіллєвих практик українського міського населення Східної Галичини наприкінці XIX – у першій третині XX ст. Завдання полягає у визначенні специфіки відображення культурних ініціатив, форм відпочинку та соціальних комунікацій у мемуарних текстах, а також у з'ясуванні їхнього значення для розуміння процесів модернізації і національного самоствердження. Автор прагне показати, що використання особових свідчень дозволяє поєднати історичний контекст із суб'єктивним досвідом, розкриваючи багатогранність повсякденного життя. Таким чином, стаття має на меті не лише розширити джерельну базу дослідження історії дозвілля, але й інтегрувати мемуаристику у сучасні гуманітарні студії, де вона виступає важливим інструментом для аналізу соціокультурних процесів та формування колективної пам'яті.

Виклад основного матеріалу. Мемуари належать до групи джерел особового походження, що відображають індивідуальне бачення історичних подій їхніми учасниками чи очевидцями. Їхня сутність полягає у поєднанні фактографічної інформації з авторською інтерпретацією, що робить їх водночас унікальними та проблемними для дослідника [10, с. 244–245]. У науковому дискурсі терміни «мемуари» та «спогади» часто використовуються як ідентичні, хоча їхнє значення може варіюватися залежно від контексту. «Мемуари» визначаються як систематичні чи фрагментарні записи про минуле, створені особою, яка брала участь у подіях або була їхнім очевидцем. Вони можуть мати форму літературного твору у вигляді спогадів, а також виступати як вид історичних джерел особового походження [8, с. 52–53].

Поняття «мемуаристика» має два основні значення. По-перше, він позначає різновид документальної літератури або літературний жанр, що містить опис фактів, подій, особистостей і явищ, сприйнятих автором безпосередньо чи переданих через інших очевидців. По-друге, мемуаристика розглядається як спеціальна історична дисципліна, яка займається пошуком, класифікацією, критикою та методологією використання мемуарів у наукових дослідженнях [8, с. 50].

Український історик та джерелознавець С. Макарчук наголошує на тому, що мемуарист завжди займає певну позицію, свідомо чи несвідомо підкреслюючи власну роль у подіях, що зумовлює суб'єктивність цього типу джерел [14, с. 294–295]. Водночас саме ця особливість дозволяє досліднику глибше зрозуміти психологічні і культурні особливості часу. Суб'єктивність мемуарів, яка часто вважається

їхнім недоліком, може, на думку Н. Любовець, поставати як структурно-організуючий принцип: автор, фіксуючи спогади, здійснює акт самопізнання і водночас відображає культуру своєї доби [8, с. 32–33]. Джерела особового походження, зокрема мемуари, містять соціально-психологічну інформацію, відсутню в інших видах джерел, і дають змогу відтворити колорит епохи та індивідуальні риси її учасників [12, с. 413–414].

Отже, мемуари як історичне джерело постають як багатогранний феномен, що поєднує документальність і суб'єктивність, відображаючи не тільки факти, але й внутрішній світ автора та культурний контекст епохи. Їхнє виникнення пов'язане з потребою суспільства у збереженні історичного переказу та прагненням особи поділитися власним досвідом, оцінити свою роль у подіях і залишити свідчення для нащадків. Спогади виконують унікальну меморіальну функцію, формуючи історичну свідомість, національну ідентичність та колективну пам'ять. Отже, вони є засобом міжособистісного й міжпоколіннєвого діалогу, що забезпечує не лише передачу інформації, а й формування самого суб'єкта історії – покоління, яке визначає хід суспільного розвитку [8, с. 21; 32].

Історіографічний аналіз показує, що в другій половині XIX – на початку XX ст. розпочався процес визнання джерелознавчого потенціалу мемуарів, вироблення критеріїв їхньої еволюції та методів критики. Дослідники наголошували на їхній ролі у відображенні світогляду та духовної культури епохи, підкреслювали необхідність критичного підходу й археографічного опрацювання [8, с. 59–67]. У радянський період мемуари вивчалися в межах марксистської методології, що обмежувало їхнє використання, проте водночас сприяло розробці методів зовнішньої та внутрішньої критики. Сучасний етап характеризується міждисциплінарним підходом, коли мемуари розглядаються як культурно-історичний феномен, джерело для історії повсякденності, біографістики та націєтворчих процесів [8, с. 53–54].

У науковій літературі існують різні підходи до класифікації мемуарів. В. Воронов поділяє їх за джерелом створення (щоденники, записи по пам'яті, використання документів) та за формою викладу (літературний запис, авторський текст, художнє оформлення) [10, с. 245]. С. Макарчук пропонує власну класифікацію мемуарних джерел за жанровою ознакою: автобіографії, спогади, листи, щоденники, некрологи, літературні записи [14, с. 296]. Н. Любовець розробила типологію мемуарів у контексті біографічного джерелознавства, виділивши мемуари-автобіографії, біографічні мемуари, щоденники та мемуари про історичні події [5, с. 493–495]. Вона також наголошує на відмінності між мемуарами-«сучасними історіями», спрямованими на публікацію, та мемуарами-автобіографіями, що мають внутрішньо-родинний характер [6, с. 278].

Загалом класифікація мемуарних джерел може здійснюватися за різними критеріями: жанровим, соціальним, формальним, джерельним, тематико-хронологічним, комунікативним. Так, за жанровою ознакою мемуари поділяють на щоденники, спогади, автобіографії, біографічні спогади, некрологи, памфлети, літературні записи; за соціальною – на твори дворян, військових, державних діячів, купців, духівництва, робітників і селян; за джерелом створення – на записи з пам'яті, на основі власних нотаток чи документів; за авторством – на активні, переказові, обсерваційні, а також на мемуари українців і чужинців про Україну [8, с. 42–43]. Така багатопланова класифікація свідчить про складність жанру і його здатність відображати різні рівні історичного досвіду.

Серед головних переваг мемуарів дослідники виділяють: наявність унікальної інформації, відсутньої в інших джерелах; можливість відтворення психологічного та культурного колориту історичної доби; деталізацію соціальних практик і міжособистісних взаємин; доповнення офіційних документів новими фактами й інтерпретаціями [6, с. 277; 11, с. 152–153]. Водночас мемуари мають низку обмежень: суб'єктивність та тенденційність викладу; помилки пам'яті та вибірковість інформації; можливість навмисного чи ненавмисного перекручення фактів; залежність від часу написання та змін у світогляді автора [14, с. 294; 15, с. 178].

Варто зауважити, що мемуари є надзвичайно цінним джерелом для дослідження дозвілля, адже вони дозволяють побачити не лише зовнішні форми відпочинку, а й внутрішній світ людини, її емоції, цінності та соціальні практики. У спогадах міських інтелектуалів можемо побачити різні форми дозвілля – відвідування кав'ярень і ресторанів, театрів і кінотеатрів, проведення танцювальних вечорів, активні форми проведення вільного часу тощо. Такі практики описані як важливий елемент соціалізації, де формувалися дискусійні кола, творилися нові ідеї та зміцнювалися національні зв'язки. Мемуари також фіксують прогулянки на природу, мандрівки до околиць Львова чи Карпат, рибальство, збирання ягід і грибів,

що відображає поєднання міського й сільського стилю відпочинку [9, с. 84–87].

У ширшому контексті повсякденності міщан мемуари виступають джерелом для розуміння соціальних практик, родинного виховання, культурних звичок і світоглядних цінностей. Спогади й листування дозволяють простежити процес формування інтелігента, його побут, дозвілля, систему дружби й товариських зв'язків, а також адаптацію до міського середовища [1, с. 532]. Саме мемуари показують, як інтелігенція поєднувала професійну діяльність із культурними та національними обов'язками, і як дозвілля ставало частиною цього процесу [3, с. 220–230; 7, с. 500–505]. Також Р. Голик підкреслює, що мемуарна література створює образ міста як багатокультурного простору, де дозвілля було невід'ємною складовою формування ідентичності та соціальних зв'язків [4, с. 609–613].

Окрім цього, спогади української міської інтелігенції Галичини кінця XIX – першої третини XX ст. дають також можливість реконструювати повсякденне життя учнівських середовищ, їхній побут, дозвілля та міжнаціональні стосунки. У них знаходимо описи учнівських гуртків, таємних «Громад», що поєднували самоосвіту з культурними та політичними дискусіями, а також згадки про спортивні заняття, шкільні заходи й товариські зустрічі, які формували соціальне середовище молоді [2, с. 533–535]. Мемуари відображають і побутові аспекти дозвілля: поселення в бурсах чи приватних квартирах, харчування, репетиторство як спосіб заробітку, що було невід'ємною частиною життя гімназистів [3, с. 220–223].

Аналіз мемуарних джерел українських діячів Східної Галичини кінця XIX – першої половини XX ст. дозволяє простежити багатогранність дозвіллєвої культури тогочасного міського населення, а також її роль у процесі вироблення соціальних практик і культурної ідентичності. Наприклад, спогади відомого галицького педагога С. Шаха, присвячені Львову та гімназійному життю, відтворюють атмосферу молодіжного середовища, де дозвілля поєднувало навчання, громадську активність і розваги. Автор описує вечори в парках, товариські зустрічі, участь у студентських гуртках, які ставали не лише формою відпочинку, а й простором національної самоосвіти та виховання [16–17]. Подібні мотиви знаходимо у його нарисі про гімназію в Перемишлі, де дозвілля учнів включало спортивні заняття, театральні постановки й культурні вечори, що сприяли формуванню спільноти [18].

У спогадах українського правознавця Т. Мацьківа дозвілля постає як важливий чинник соціалізації. Автор згадує про молодіжні зустрічі, танцювальні вечори, прогулянки та мандрівки, які були невід'ємною частиною міського життя і водночас формували відчуття приналежності до української громади [19]. Видатний громадський діяч і правник О. Надрага у своїх спогадах акцентує на міських фестинах, які відбувалися у львівських парках і броварних ресторацiях. Він згадує, що «там відбувалися вліті часто фестини, туди йшли прогулянки нашої львівської "Бесіди", очевидно, з танцями, і ніде наш, передусім молодий світ, не почувався краще, як тут». Цей опис показує, що громадські форми дозвілля (танці, музика, товариські зустрічі) були важливим компонентом культурного життя міського середовища. Водночас автор підкреслює атмосферу молодіжних переживань, хвилювання перед першими танцями, що відображає інтимний вимір дозвілля [20, с. 176].

У мемуарах О. Корчака-Городиського спостерігаємо широкий спектр занять: від дитячих ігор та шкільних імпрез до спортивних змагань і культурних вечорів. Автор згадує, що «два рази до року наша школа виходила перед громадянство – а саме з Шевченківським концертом та кінцеворічним пописом» [21, с. 18], підкреслюючи значення шкільних свят як важливих громадських подій. Водночас він описує приватні захоплення, зокрема філателію (колекціонування марок), яка стала його «улюбленим спортом», а також збирання книжок і фотографій, що відображає індивідуальні хобі міської молоді [21, с. 6]. У спогадах зустрічаємо також згадки про танцювальні вечори, літні вакаційні зустрічі на приходствах, де «молодь танцює допізна; старші згадують минуле», що свідчить про поєднання родинного й молодіжного дозвілля [21, с. 94].

Цікавими є також спомини мецената О. Антоновича, який описує діяльність «Братської хати» у м. Долина, де відбувалися аматорські вистави, забави й фестини: «фестин відбувався на вільному повітрі, на лісових галявах, під розкішними дубами… гамір, веселі вигуки, добрий гумор – все це мішалося з мелодіями оркестрових маршів» [22, с. 28–29]. Ці свідчення показують, що дозвілля мало колективний характер, поєднувало культурні заходи, спортивні змагання й товариські розваги. Водночас автор згадує про приватні захоплення – рибальство, збирання грибів та ягід, а також футбол, що був особливо популярним серед молоді того часу [22, с. 49–50; 84–87].

Письменник і публіцист Б. Лепкий у «Казці мойого життя» приділяє увагу родинному

дозвіллю, описуючи святкування Різдва й Великодня, доброчинну діяльність матері, а також дитячі ігри та літні мандрівки. Його спогади показують, що дозвілля мало не лише розважальний, а й виховний характер, формуючи моральні та культурні цінності [23]. Натомість відомий політичний і військовий діяч С. Шухевич у «Моєму житті» згадує про студентські гуртки, товариські зустрічі, спортивні заняття, а також про участь у громадських заходах, що поєднували дозвілля з національною діяльністю [24].

Донька І. Франка А. Франко-Ключко у спогадах про свою родину показує дозвілля як невід'ємну частину інтелігентного життя: відвідування кав'ярень, театрів, прогулянки на природу, літні вакації в Карпатах. Це свідчить про поєднання міських і сільських форм відпочинку [25]. Галицький інтелігент селянського походження І. Билина у «Моїй сповіді» описує те, як виходець із села інтегрувався у міське середовище, в якому дозвілля відігравало важливу роль у процесі соціалізації. Він згадує про участь у студентських гуртках, товариські зустрічі, що сприяли формуванню його світогляду [26–27].

Висновки. Узагальнюючи результати дослідження, можна стверджувати, що мемуари є надзвичайно цінним джерелом для вивчення дозвілля українського міського населення Східної Галичини кінця XIX – першої третини XX ст. Вони допомагають відтворити багатогранну картину культурних і соціальних практик, які не завжди відображені в офіційних документах чи статистичних матеріалах. У спогадах простежуються як громадські, так і приватні форми дозвілля: від участі у концертах, театральних виставах, фестинах і діяльності культурно-просвітніх товариств до родинних святкувань, дружніх зустрічей, прогулянок у парках, літніх вакаційних мандрівок і спортивних занять. Важливим є те, що дозвілля мало не лише розважальний, а й виховний та національно-просвітницький характер, сприяло формуванню культурної ідентичності, зміцненню соціальних зв'язків і розвитку громадської активності.

Аналіз мемуарних джерел показує, що дозвілля міського населення було тісно пов'язане з процесами модернізації та урбанізації, поєднувало традиційні форми відпочинку з новими культурними тенденціями, відображало прагнення інтелігенції інтегруватися у європейський культурний простір, водночас зберігаючи національну самобутність. Мемуари дозволяють побачити дозвілля як важливий соціокультурний феномен, що формував світогляд молоді, сприяв розвитку інтелектуальних і творчих здібностей та був невід'ємною складовою повсякденного життя.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямку полягають у розширенні джерельної бази за рахунок нових мемуарних текстів, залученні порівняльного матеріалу з інших регіонів України та Центрально-Східної Європи, а також у міждисциплінарному аналізі, який дозволить глибше зрозуміти взаємозв'язок дозвілля з процесами соціальної мобільності, культурної модернізації й формування національної ідентичності. Таким чином, мемуарна література відкриває широкі можливості для реконструкції повсякденного життя та культурних практик українського міського населення Східної Галичини, роблячи її незамінним джерелом у сучасних гуманітарних студіях.

Список літератури:

1. Баран О. Мемуари як джерело до вивчення побуту галицької сільської інтелігенції (кінець XIX – 30-ті роки XX ст.). *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. 2008. Вип. 17. С. 532–537.

2. Ганусин О. Мемуари української інтелігенції Галичини як джерело до вивчення повсякдення учнів середніх шкіл кінця XIX – початку XX ст. *Наукові записки ВДНУ імені М. Коцюбинського. Серія: Історія*. 2022. Вип. 42. С. 82–87. DOI: https://doi.org/10.31652/2411-2143-2022-42-82-87

3. Ганусин О. Повсякденне життя української інтелігенції Галичини у другій половині XIX – на початку XX століть у світлі джерел та історіографічних інтерпретацій. *Вісник Львівського ун-ту. Серія книгозн. бібліот. та інф. технол*. 2014. Вип. 8. С. 220–230.

4. Голик Р. Місто і його душа: образ Львова у польській та українській мемуаристиці XIX – початку XXI ст. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. 2008. Вип. 17. С. 609–617.

5. Любовець Н. Класифікація мемуарів у контексті біографічного джерелознавства. *Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського*. 2010. Вип. 28. С. 493–507.

6. Любовець Н. Мемуари (спогади) як джерело біографічних досліджень. *Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського*. 2009. Вип. 24. С. 277–291.

7. Любовець Н. Особливості розвитку мемуаристики Галичини в кінці XIX – першій третині XX ст. *Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського*. 2012. Вип. 34. С. 501–516.

8. Любовець Н. Українська мемуарна традиція: еволюція у вимірах часу (XII ст. – перша третина XX ст.) : монографія. Київ: Національна академія наук України; Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського, 2024. 504 с.

9. Мисак Н. Дозвілля й відпочинок української інтелігенції Львова наприкінці XIX – на початку XX століття на прикладі родини І. Франка. *З історії західноукраїнських земель*. 2018. Вип. 14. С. 83–111.

10. Воронов В. Джерелознавство історії України: курс лекцій. Д. : Вид-во Дніпропетр. ун-ту, 2003. 336 с.

11. Єловських У. Загальнотеоретичні питання вивчення мемуарів як історичного джерела: історіографія проблеми. *Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики* : зб. наук. пр. Київ, 2006. Вип. 13. ч. 2. С. 152–161.

12. Калакура Я., Войцехівська І., Павленко С. та ін. Історичне джерелознавство : підручник. К. : Либідь, 2002. 488 с.

13. Коляструк О. Документи особового походження як джерела з історії повсякденності. *Український історичний журнал*. 2008. № 2. С. 145–153.

14. Макарчук С. Писемні джерела з історії України: курс лекцій. Львів: Світ, 1999. 352 с.

15. Торопцева А. Визначення поняття мемуарів як історичних джерел у зарубіжній історіографії. *Український історичний збірник*. 2019. Вип. 21. С. 178–191.

16. Шах С. Львів – місто моєї молодости. Ч. I–II: Спомин присвячений Тіням забутих Львов'ян. Мюнхен : Видавництво «Християнський голос», 1955. 267 с.

17. Шах С. Львів – місто моєї молодости. Ч. III: Цісарсько-Королівська Академічна Гімназія. Мюнхен : Видавництво «Християнський Голос», 1956. 362 с.

18. Шах С. Де срібнолентий Сян пливе. Історичний нарис державної української гімназії в Перемишлі. Мюнхен : Накладом Товариства «Рідна Школа» в Німеччині, 1977. 146 с.

19. Мацьків Т. З-над Дністра на канадські прерії. Мій життєвий шлях. Едмонтон: З друкарні «Українські Вісті», 1963. 208 с.

20. Надрага О. Серед львівських парків. Упоряд. К. Курилишин. Львів : ЛА «Піраміда», 2004. 292 с.

21. Корчак-Городиський О. Спогади з життя. Молоді роки : у 2-х ч. Львів, 2000. Ч. 1. 228 с.

22. Антонович О. Спогади. К.-Вашингтон : АО «Август», 1999. Ч. 1. 392 с.

23. Лепкий Б. Казка мойого життя. Бережани. Краків : Українське видавництво, 1941. 181 с.

24. Шухевич С. Моє життя. Спогади. Лондон: Видання Української видавничої спілки, 1991. 619 с.

25. Франко-Ключко А. Іван Франко і його родина. Спомини. Торонто: Ліґа визволення України, 1956. 131 с.

26. Билина І. Моя сповідь (Зі споминів інтеліґента селянського походження). Тернопіль : Накладом книгарні «Будучність», 1928. Ч. 1. 83 с.

27. Билина І. Моя сповідь (З історії світогляду галицько-українського інтеліґента). Тернопіль : Накладом книгарні «Будучність», 1931. Ч. 2. 152 с.

Kushnir S. A. MEMOIRS AS A SOURCE FOR STUDYING THE LEISURE OF THE UKRAINIAN URBAN POPULATION IN EASTERN GALICIA (LATE 19TH – FIRST HALF OF THE 20TH CENTURY)

The article offers a comprehensive analysis of memoirs as an important and multilayered source for studying the leisure practices of the Ukrainian urban population in Eastern Galicia at the end of the nineteenth and during the first third of the twentieth century. It focuses on how personal testimonies – diaries, recollections, autobiographical sketches, and epistolary texts – capture everyday practices, cultural initiatives, and forms of recreation that shaped the sociocultural space of Ukrainians in the urban environment of the region. Memoir writing is examined not merely as a descriptive mode of representing the past, but as an instrument for reconstructing mental maps, emotional landscapes, and individual strategies of self-identification that reflected processes of modernization, urbanization, and national self-assertion.

The study emphasizes that the late nineteenth and early twentieth centuries were a period of intense social transformation in Eastern Galicia. The cities of the region – Lviv, Stanislaviv, Ternopil, Drohobych, Kolomyia, among others – were becoming centers of cultural life, political activity, economic development, and interethnic interaction. The Ukrainian population, which had long remained in a position of social marginalization, gradually secured its place within the urban space, establishing its own cultural institutions, educational initiatives, associations, and networks of leisure.

Memoirs make it possible to connect macrohistorical context with microhistorical evidence, to reconstruct the multifaceted nature of cultural practices, and to trace the processes of modernization and national self-affirmation. Memoir writing provides an opportunity for a deeper understanding of how Ukrainians lived,

rested, interacted, created culture, and shaped their identity within the urban environment of Eastern Galicia at the turn of the century and in the early decades of the twentieth century.

Thus, memoirs serve as a key to understanding the sociocultural processes that defined the development of Ukrainian urban society in Eastern Galicia. Their use enables researchers to view history "from below," through the prism of everyday life, emotions, individual strategies, and cultural practices that formed the multilayered landscape of leisure culture.

Keywords: *memoirs, leisure, urban population, Eastern Galicia, everyday history, culture.*

Дата першого надходження статті до видання: 24.07.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 18.08.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 30.10.2026